

XFTAP 17.82.60

К. Ахмет

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті,
Алматы, Қазақстан
E-mail: akhmet2013@list.ru

С. Мұқановтың эпистолярлық мұрасындағы Шоқан Уәлиханов жайлы деректер

Аңдатпа. Сәбит Мұқанов алғашқылардың бірі болып Шоқанның бай мұрасына үңіліп, зерттеу жүргізді. Шоқанның жүріп өткен жолы, шығармашылығы, тағдыры жазушыны ертеде-ақ қызықтырған. Ленинградта оқып жүріп архивтерден Ш.Уәлиханов туралы деректермен танысады. Осы кезден бастау алған Сәбиттің Шоқан туралы зерттеулері елге келгеннен кейін де өзінің жалғасын табады. Жазушының жылдар бойғы қажырлы еңбегінің арқасында «Шоқан Уәлиханов», «Аққан жұлдыз» және тағы басқа кітаптары жарыққа шығады.

Мақалада жазушының эпистолярлық мұрасын негізге ала отырып, Шоқан Уәлиханов туралы деректер талданады. Сәбит Мұқановтың Шоқан туралы зерттеу жолындағы ізденістері туралы баяндалады.

Сонымен қатар мақалада Қазақстан Республикасының Мемлекеттік мұрағатында сақталған Сәбит Мұқановтың эпистолярлық мұрасына, әсіресе оқырман хаттарына талдау жасалады. Бұл хаттар Мұқановтың шығармашылық зертханасының кілті болып табылады.

Автор «Аққан жұлдыз» романы мен «Шоқан Уәлиханов» пьесасына жазылған оқырман хаттары арқылы сол кездегі қоғамның шығармаға деген көзқарасын сарлап, туындыдағы кейбір деректерді айқындауға тырысады.

Түйін сөздер: эпистолярлық мұра, хат, эпопея.

DOI: <https://doi.org/10.32523/2616-678X-2023-143-2-95-101>

Ұлт тарихында «құйрықты жұлдыз» атанған ерекше талант иесі Шоқан Уәлихановтың мұрасы жайлы бірқатар зерттеу еңбектері бар. Солардың бірегейі Сәбит Мұқанов дер едік. Жазушы жастайынан ел аузынан Ш.Уәлиханов пен ата-бабасы туралы естіп өсіп, саналы ғұмырын оны бірнеше бағытта зерттеуге арнаған. С. Мұқановтың Ш.Уәлиханов жайлы еңбектерін төмендегідей бөліп қарастырамыз:

1. Пьесалары. «Ариадна арқауы» (1945) кейінірек «Шоқан Уәлиханов» (1953) деген атаумен қайта жазылған), «Қашқар қызы»;
2. Роман («Аққан жұлдыз»);
3. Ғылыми-зерттеу еңбектері. «Шоқан Уәлиханов»(1962), кейіннен Шоқан, Абай туралы зерттеулерді жинақтап «Жарқын жұлдыздар»(1964) атты монография жазды. «Шоқанның халықшылдығы», «Шоқан аға», «Өршіл ойлы ғалым», «Шоқанның әдеби-

көріністері», «Ғалым, ағартушы, демократ» т.б. мақалалар.

С.Мұқановтың Шоқан жайлы көркем туындылары мен ғылыми еңбектері бірін-бірі толықтырып, оқырманға тың деректерді ұсынады. Сондай-ақ жазушының эпистолярлық мұрасындағы жіті көңіл бөліп зерттеуге лайықты хаттарында Шоқан жайлы еңбектерінің жазылу барысымен танысуға болады.

Кіріспе. Ж. Бекболатова С. Мұқановтың Шоқан туралы мақалалары жайында: «Үстем ортада туып, түп атасынан бері билік тізгінін қолда ұстаған ұядан шыққандығына қарамастан оның қарапайым халық бұқарасының мүддесін қорғаған дүниетанымын паш етеді. Сол арқылы Шоқан есімін «байшыл» ғылым өкілі болудан арашалап алады. Осы жүйедегі ой-пікірін сол кездің саясат шеңберіне шақтап жаза отырып, Шоқан мұраларының халықтық, бұқарашылдық сипатын ашады», – деп бағалайды [1,49]. Расында, Шоқан мұрасын зерттеу, зерделеу ісі арнайы тапсырылмаған. Оған Шәкенге жазған хаты айғақ. С.Мұқанов «мойынға өз еркіммен артқан жүк» деп атайды. Бұл жолда Шоқанды байдың баласы деп бөлмейді, зерттеу жолында аянбай тер төккен.

К.Ахмет «Сәбит Мұқанов Шоқан ізімен» мақаласында Сәбеңнің Қытайдағы сапарға шығуы туралы біршама дерек келтіреді. 1950 жылдардың соңына қарай Шоқан Уәлихановтың ізімен жүрген С.Мұқанов ғалым туралы көркем шығарма жазуға деректер іздеген. «Шоқанның ізімен жүрген сәттерінде тарихи-этнографиялық қазынасын молайтып жүрді. Тіпті Шоқанның Қашқарияда 10 ай, 14 күн тұрғанын да ең алғаш айтқан Сәбит Мұқанов болатын» [2,71]. Бұл да Сәбит Мұқанов ізденісінің нәтижесі.

Зерттеу әдістері. С.Мұқановтың 141 томнан тұратын эпистолярлық мұрасында Ш.Уәлиханов туралы хаттар көп. Біздің қолымызға түскен хаттарды саралай отыра, ішінара бірнеше тақырыпқа бөле аламыз:

1. С.Мұқановтың Ш.Уәлиханов туралы зерттеу жұмыстарының жүргізілуі;
2. Ш.Уәлиханов туралы шығарманың жазудың қиындықтары т.б.
3. «Шоқан Уәлиханов» пьесасы, «Аққан жұлдыз» романы туралы оқырман хаты;
4. Пьесаны сомдаған әртіс пен жазушы арасындағы хаттар;
5. Пьесаның аударылу жайы туралы хаттар т.б.

Ш.Уәлиханов туралы еңбек жазуда, Шоқан жүрген ізбен жүру, сол жерлерді көзімен көру, ғалым туралы білетін адамдармен сұхбаттасу, хат алмасу, мұрағат, мұражайлармен байланыс жасау – осының барлығы жазушының кредосына айналған. Ол Шоқан туралы зерттеулер үшін Ресейге де, Қытайға да, Қырғызстанға да барды. Шота Аманның әкесі Ыдырыс Уәлихановпен, Достоевский мұражайымен хат арқылы байланыс жасап отырған. Ал Қытайға сапары С. Мұқановқа оңайға түскен жоқ. Оған Д.Алексеевичке ашуға булығып жазған хаты (29.09.1955) айғақ. Сурковтың бастауымен Қытайға бір топ жазушылар баратыны белгілі болған. Бірақ ол тізімде Сәбең жоқ. «За последние 10 лет я неустанно хлопочу перед ССП СССР, о поездке в Китай, причем, как в прошлом году говорил Вам лично, что желаю я ехать туда не с туристской целью, а чисто творческой» - дейді [3]. Жазушы бір жыл емес, екі жыл емес, бақандай он жыл осы үлкен романға отыруға ниеттенген. Шоқан туралы деректері бар болғанымен, толыққанды болмыс пен бітімді суреттеу үшін, әсіресе, үлкен туынды жасау үшін бұл жазушыға жеткіліксіз еді. С. Мұқановтың хатта ашулану себебі өзін Қытайға жібермегендіктен емес, уәдесінде тұрмағандарына наразы. И. Фадеев те, Сурков та, Д. Алексеевич те мүмкіндік туған жағдайда бірінші кезекте барасыз деп жазушыға уәде берген. Жазушы хатында осы наразылығын айқын көрсетеді: «Что это такое, Дмитрий Алексеевич? Неужели я не достоин быть командированным в братское государство, как Китай или Вы мне не доверяете? Скажу прямо по-товарищески, – я просто возмущен!.. Теперь, опять хлопочи, опять доказывать...» – деп, өзінің жан айқайын жеткізеді [3]. Қытайға барамын деп талап қоюы, алдымен Ш. Уәлиханов туралы мәліметтерді толықтыру, толыққанды дүние жазу. Жазушының ренішін де түсінуге болады. Ол Индияға барамын дегенде де жібермей, орта жолдан келген М. Әуезовті жібереді. Сонымен қатар Қытайға сонша жыл барамын деп үміттенген Сәбеңнің тізімде болмауы да ашуландыратын дүние. Мұндағы айтпағымыз, жазушының психологиялық күйі емес, оның Шоқанға деген, әдебиетке деген адалдығы.

Талқылау. Талай жылғы ынтасы мен ерік-жігерінің нәтижесінде С.Мұқанов Қытай сапарына барып, «Аққан жұлдыз» романына отырады. Романның үшінші кітабы

аяқталмаған. Бірақ С.Мұқановтың хаттары арқылы оның деректерінің көп болғаны сонша, эпопея жазбақ болған.

Ф.М. Достоевский мұражайына жазған хатында (12.04.1971) трилогия емес, төртінші кітабы да шығуы мүмкін деген болжам жасаған.

С. Мұқанов В. Борисовичке (08.07.1944) жолдаған хатында Шоқан Уәлиханов пьесасының мазмұнын байытып, образды айқындай түсу үшін бірнеше мәрте түзетулер енгізілгені айтылады. Қайта-қайта тексеруі Шоқанға, тарихқа, көрерменге деген құрмет қана емес, ұлттық мұра алдындағы жауапкершілік деп түсінеміз. Сонымен қатар әр пьесасының сахналануына да бейжай қарамаған. Гурьев облыстық қазақ драма театрының бас режиссері Николай Ильичке жазған хатында «Шоқан Уәлиханов» пьесасының драматургы ретінде ғана емес, сахналануын бақылаушы тұлғасында көрінеді.

Шәкенге хатында (30.04.1968) Шоқан туралы айту оңай болғанмен, жазудың қиындығын жеткізеді. Оған екі себебі бар: біріншіден, «Шоқан үлкен ой-сананың,

өнер білімнің, зор істердің кісісі», - дей отырып, Шоқан бейнесінің көрсетудің қиын екендігін айтады[4,306]. Шоқанның ортасы, білгілікті адамдар бейнесін, оларға деген бас кейіпкердің пейілін көрсету – бұл көлемді еңбекті талап ететін жұмыс.

Екіншіден, Шоқан Уәлихановтың ғұмыры қысқа болса да, жасаған ісі, артынан қалдырған мұрасы, ортасы үлкен екені мәлім. Бұл да зерттеу зерделеу жұмыстарының ұзақтығын білдіреді. Осындай қиындықтарға қарамастан, жазушы өзінің ізденісін тоқтатпаған.

Ал «Аққан жұлдыз» туралы оқырман хаттарында бағалаудан гөрі, сұрақ көп. Әрі романның қайшылығын көрсететін көзі қарақты оқырмандар жазған. Евесов Қайролла тәрізді романды жоғары бағалаған адамдар да жетерлік. Кейбір оқырманның көкейінде сұрақтар туындап, соған хат арқылы жауап алғысы келеді. Б. Жуматаев Кенесары-Наурызбай оқиғасы туралы, ал Ағайдаров Садық «Аққан жұлдыздағы» Елембай жөнінде мәлімет сұрайды.

Екі жерде екі түрлі дерек кездесетін хаттар көп. Оны төмендегі кесте арқылы түсіндіруді жөн санадық. Мысалы:

Алдабесген Хаджи «Жұлдыз» жусналына (18.06.1970) жібесген пқысман хатын жплдайды.	«Аққан жұлдыз» рпманы	«Жұлдыз» журналы
	40-бетінде Шпсманньо Мұтаты 1812 жылы туған.	4-бетте 1833 жылы туған.
	18 бетінде Көкректі дуаныньо аға тұлтаны Әбілтайыз Абылай	4-бетте Таттының қанғпжаты аға тұлтан
Қпнасбек (1972 жылдыо тәуісі)	«Аққан жұлдыз» рпманы	С.Бегалиннио «Шпқан асулары» кітабы
	Шыоғыттыо шешеті Айғаным, Шпқанньо шешеті Зейнер келін бплыр үйіне түтрей тұсғанда өледі.	Шпқанньо нағашыгы Мұтаньо ауылына Шпқанды Айғаным естір алыр басады.
	Кейіркеслес біс-бісіне ұқтамайды. Күншай, Жайнақ, Аба, Айжандас бас.	Ол кейіркеслес айтылмайды.
	Шере деген Шыоғыттыо ағаты, расақпс, шөлкез мінезді бплыт	«Батыс Шере»

Сөз соңында, екі адресат та қай дерекке сенерін білмей дағдарды. Одан бөлек, сол еңбектің ішіндегі кереғарлыққа назар аударған адамдар бар. Бурят халқының өкілі П.Т. Хаптаев «Промилькнущийся метеор» кітабының шығуымен құттықтай отыра, ескертпе жасайды: «На 123 стр. в диалоге Александр Викторовны читаем: «На весь аймак, равном по территории нашей любой губернии, нет ни одного грамотного медика». А на 125 стр. речь идет о «хошунах». У бурят тогда не было ни аймака и ни хошуна. Аймаки и хошуны как новое название административно-территориального деления были введены в 1917 г. в дни Февральской революции», – деген сияқты төрт ескертпе жасайды [5]. Кітап болып басылмастан бұрын 1995 жылы Мәскеуде «Доржи Банзаровты» оқуға кеңес береді. Бұл деректердің, қарама-қайшылықтардың барлығы тарихи туындыны жазудың қиын екендігіне көзімізді жеткізе түседі. Бір қызығы, оларға жазған автордың хаты мұрағаттағы құжаттарда кездеспейді. Жауап жазылмауы да мүмкін. Жазылса да оның көшірмесін сақтамады немесе жоғалып кеткен болуы керек. Ең бастысы, осындай хаттарды оқи отыра жазушы өзінің трилогиясындағы деректерді қайта тексере түседі.

А.Я. Козлова (06.01.1971) «Аққан жұлдыз» романын оқып отырып, қызыққаны сонша, өзінің немерелеріне де, үй шаруасына да көңіл бөлмей, бас алмай оқыған. Август Яковлевнаның қызыққаны – Шоқан мен Айжан өмірінің жалғасы.

Ол кітап туралы, Шоқан бейнесі туралы оң пікірін білдіреді. Оқырманды Шоқандай дарынның қысқа уақыт аралығында халық үшін жасаған ерен еңбегі таңдандырады. «... Давно я не испытывала такое удовольствия от чтение книги... Нет, не зря я изучила казахский язык. Читать ваши книги в подлинниках-большое наслаждение»[6]. Бұл хаттан шығармаға деген махаббат қана емес, Қазақстанға деген ыстық сезімі де байқалады.

Орал облысы, станция Сайхинның бір топ малшыларының атынан Әлмурат Абдғалиев жазған хатында (15.02.71) «Аққан жұлдызды» қызыға оқыған оқырман Шыңғыс хан туралы, оның Шоқанмен туысқандығы жайлы білгісі келеді. Шыңғыс ханнан бастап, тарихи оқиғаларды тізбектеп жазады. Шоқанның тегінің моңғол, яки қазақ екендігін білгісі келеді.

Трилогияны жазғаны үшін талай адамға жек көрінішті де болып қалды. Ахметжан Нұртазин алдымен Сәбеңе хат жазады. Хатында жиналыста төре тұқымы Хайролланың Сәбеңді жаратпай жүруі, ол айтылған сөзден Сәбеңе келер дақ жоқ па екенін сұрайды. Ал С. Мұқанов 1970 жылдың наурыздың 31-ші жұлдызында жазған жауап хатында: «Төрелердің «Аққан жұлдызға наразы болып жүргенін білем. Олардың ең үлкен өкпесі – Айғаным жайлы. Оның жаман қылықты адам екенін менен қырық-елу жыл бұрын «Уәлі, анау, қар қатынмен басы қатқан деп» Мағжан жазған. Содан бері неге туламаған? Мен халық аузында жүрген өсек-аяңдарды жаздым. Ол үшін «Төрелер» ешкімнің де құлағын кесе алмайды, маған да, шығармаға да бөгет бола алмайды. Ол жайлы айтқан кісіге солай дей саларсыз», -деп қысқа қайырады [5].

Нәтижелер. Шоқан Уәлиханов жайлы жазған туындыларының оқырман арасында жиі талқыланып, үздіксіз хаттар келуі жазушының жауапкершілігін одан сайын арттырды десек қателеспейміз. Тіпті көпшілік арасында шығармадағы кейіпкерлерге қатысты жаңсақ пікір туындағаны да шындық. Мәселен, С.Мұқанов редакторға жазған хатында Көкшетау облысындағы Айыртау ауданында Малтабар, Құлтабар есімді рулар бар екенін айтады. Сол рудың адамдары «Аққан жұлдыз» романында кездесетін Малтабар және Құлтабар дейтін жағымсыз кейіпкерлерді өз аталарына жорып жазушыға жәбірленіп, хат жазған екен. Осы түсініксіз жағдайды ашу мақсатында: «Ең алдымен, Малтабар мен Құлтабар аталатын ру басылары менің кітабым да сипатталатын заманнан әлдеқайда бұрын болған. Сондықтан менің оларды кейіпкер қылып алуым мүмкін емес. Екіншіден, арғын, керей, атығай, адай тағы солар сияқты ру аттары ежелгі замандардан бүгінге дейін балалаларға қосыла береді. Соған қарап, кім көрінгенді өз атасына санауды қажеті жоқ. Менің романымда сипатталатын Малтабар мен Құлтабардың қарауыл руында осы есімдермен аталатын ру басыларының ешбір қатысы жоқ. Үшіншіден, осы есімдердің төңірегінде рушылдық ұранын шақырып намысқа шабудың біздің советтік заманда ешбір қисыны жоқ», - деп газет бұрышына шағын түсіндірмеге орын беруін сұрайды [5]. Бұл мәлімет арқылы романның кейіпкерлері туралы ақпарат алып, жазушы лабораториясын аша түсеміз.

1970 жылдың 6 мамырында Шоқан рөлін сомдаған Геннадий, оның жары Мариямен екеуі Сәбеңе хат жазады. Өртіс жасының келіп қалғанына байланысты Шоқанды ойнай алмаса да, Сәбеңді ойнауға күш-қайраты барын жеткізеді.

Сәбит Мұқанов өз шығармашылығын сомдайтын әртістермен сөйлесіп қана қоймайды, сонымен қатар, әр пьесаның ойдағыдай сахналануын қадағалайтын. 1955 жылы тамыз айының бесі күні С. Мұқанов Гурьев облыстық қазақ драма театрының бас режиссері Николай Ильичке жазған хатында «Шоқан Уәлиханов» пьесасының сахналану жайы, көлемі, бас режиссер М.И. Гольблатпен пьеса туралы талқыланып жатқандығы, қатысатын адамдар санының қысқартылуы, сахналық киім т.б. туралы мәселелерді қозғайды. Бұл хат арқылы әрбір пьесаның артында драматургтың де үлесі зор екендігін байқаймыз. Ол тек қана жазып қана қоймай, туындысының сахналануын бақылаушы.

Ал кейбір хаттар да шығарманың көркемдік, идеялық сипатын жоғары бағалай отыра, жазушыға ұсыныстарын білдіреді. ҚазМУУ-ды бітірген К.Абдрахманов (орыс орта мектебінің мұғалімі, Қарағанды) 1954 жылдың 27 қарашасында жазған хатында жылап оқығанын айтады. Шоқан туралы бір кітап шығарса, кино түсірсе деген ізгі ниетін байқатады. «Ақырғы сұрайтынымыз, Шоқанның киноға орыс тілінде шығуы. Совет жұртшылығы халқымыздың тарихын танысын»[7]. Адресат өз әдебиеті мен тіліне

жанашырлықпен қарай алатын қазақ азаматының үлгісі. Ол киноның орыс тілінде шығуын, Шоқандай қазақтың біртуар азаматымен мақтанғысы келгендіктен айтып отыр.

Талдықорған қаласындағы Ш. Уәлиханов атындағы орта мектебі (15.04.1957) Ш. Уәлиханов туралы дерек, ал Б. Махатов (5.04.1972) «Аққан жұлдыз» туралы өлеңмен өрілген әсерін «Социалистік Қазақстан» газетіне шығаруын сұрайды.

Ленинград қаласынан театр суретшісі Сүлеев Дүйсен «Шоқан Уәлиханов Петербуртта деген суретті салмақ ниеті бар. Айдаровтың «Шоқан Уәлиханов» деген кітабын оқып шыққан адресатқа бұл мәліметтер жеткіліксіз болып, жазушыдан қосымша мәліметтерді қайдан алуға болатындығын сұрайды.

Қорытынды. Оқырман хаттары арқылы С. Мұқановтың Шоқан туралы еңбектерінің жоғары бағаланғандығын түсінеміз. Әрі оқырман хаттарында сұрақтың көп болуы тарихи шығарма болғандықтан, әрі Ш. Уәлихановтың өмірі мен шығармашылығына қызыққандықтан жазылған.

Жазушының эпистолярлық мұрасы негізінде С. Мұқановтың әр дерекке бей-жай қарамайтындығын, Шоқанға деген адалдық пен тарих алдындағы жауапкершілікті түсінгендігінен деп білеміз. Сондықтан да С. Мұқановтың Шоқан Уәлиханов туралы зерттеу еңбектері эпистолярлық мұра негізінде әлі де зерттеліп, көлемді еңбек жазыларына кәміл сенеміз.

Әдебиеттер тізімі

1. Бекболатова Ж. «С. Мұқановтың Шоқан жайлы мақалалары» // Қазақ тілі мен әдебиеті журналы. - 2000. - №6.
2. Ахметова К. Сәбит Мұқанов Шоқан ізімен // Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университетінің Хабаршысы. - 2010. - №2.
3. ҚРОММ 1634 қор, 1 тізім, 298 іс.
4. Қайырбеков Ә. Мұқановтың хатханасы /құраст. Ә.Қайырбеков. –Алматы: «Полиграфкомбинат», 2018. – 265 б.
5. ҚРОММ 1634 қор, 2 тізім, 41 іс.
6. ҚРОММ 1634 қор, 1 тізім, 156 іс.
7. ҚРОММ 1634 қор, 1 тізім, 234 іс.

References

1. Bekbolatova Zh. S. Mukanovtyn Shokan zhaily makalalary [Articles by S. Mukanov about Shokan], *Kazak tili men adebiet zhurnaly* [Kazakh Language and Literature], 6 (2000). [In Kazakh]
2. Akhmetova K. Sabit Mukanov Shoqan izimen [Sabit Mukanov in the Footsteps of Shokan], *Abai atyndagy KUPU Khabarshysy* [Abai KNPU Bulletin], 2 (2010).
3. NСАРК, 1634th fund, 1st list, 298th case.
4. Kairbekov A. Mukanovtyn hathanasy [Mukanov's Secretariat] (Almaty, 2018, 265 p.).
5. NСАРК, 1634th fund, 2nd list, 41st case.
6. NСАРК, 1634th fund, 1st list, 156th case.
7. NСАРК, 1634th fund, 1st list, 234th case.

K. Akhmet

Al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan

Historical facts about Shokan Ualikhanov in the epistolary heritage of S. Mukanov

Abstract. Sabit Mukanov was one of the first to study the rich heritage of Shokan. The life, work and fate of Shokan interested the writer at the beginning of his research path. While studying in Leningrad, Sabit Mukanov studied Sh. Ualikhanov's archival manuscripts. S. Mukanov's studies of materials on the fate and work of Shokan were continued after his return to the country. Thanks to many years of hard work of the author, his works *Shokan Ualikhanov*, *Aqqan Zhuldyz* and others were published.

The article analyzes the works of the writer about Shokan Ualikhanov, based on the epistolary heritage. It also talks about the research of Sabit Mukanov and the difficulties of the research.

The article also analyzes the epistolary heritage of Sabit Mukanov, especially letters from readers preserved in the State Archives of the Republic of Kazakhstan. These letters are a kind of key to Mukanov's creative laboratory.

Through the letters of the readers of the novel *Aqqan Zhuldyz* and the play *Shokan Ualikhanov*, the author analyzes the attitude of the society of that time to the work and tries to reveal the unknown sides of the work.

Keywords: epistolary heritage, letters, epic.

К. Ахмет

Казахский национальный университет им аль-Фараби, Алматы, Казахстан

Исторические факты о Шокане Уалиханове в эпистолярном наследии С. Муканова

Аннотация. Сабит Муканов одним из первых начал изучать богатое наследие Шокана. Жизнь, творчество и судьба Шокана интересовали писателя еще в начале исследовательского пути. Во время учебы в Ленинграде Сабит Муканов изучал архивные рукописи Ш. Уалиханова. Исследования С. Мукановым материалов о судьбе и творчестве Шокана были продолжены после его возвращения в страну. Благодаря многолетнему упорному труду автора были опубликованы его произведения «Шокан Уалиханов», «Аққан жұлдыз» и другие.

В статье анализируются произведения писателя о Шокане Уалиханове, основанные на эпистолярном наследии. Также рассказывается об исследованиях Сабита Муканова и трудностях исследования.

Также рассматривается эпистолярное наследие Сабита Муканова, особенно письма читателей, сохранившиеся в Государственном архиве Республики Казахстан. Эти письма являются своеобразным ключом от творческой лаборатории Муканова.

Автор пытается через читательские письма к роману «Аққан жұлдыз» и пьесе «Шокан Уалиханов» проанализировать отношение общества того времени к произведению и выявить некоторые факты из произведения.

Ключевые слова: эпистолярное наследие, письмо, эпопея.

Автор туралы мәлімет:

Ахмет К. – ф.ғ.д., қазақ әдебиеті және әдебиет теориясы кафедрасының доценті, Өл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті, Алматы, Қазақстан.

Akhmet Kulyash – Doctor of Philology, Associate Professor of the Department of Kazakh Literature and Literary Theory, Al-Farabi Kazakh National University, Almaty, Kazakhstan.